

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 października 2021 roku, Sąd Rejonowy w Łęczycy:

1) zasądził od pozwanej Gminy W. na rzecz powoda (...) S.A. w G. kwotę 134,45 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty:

a) 21,60 złotych od dnia 28 października 2019 roku do dnia zapłaty;

b) 57,30 złotych od dnia 28 października 2019 roku do dnia zapłaty;

c) 24,51 złotych od dnia 16 września 2019 roku do dnia zapłaty;

2) oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

3) zasądził od (...) S.A. w G. na rzecz Gminy W. kwotę 155 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach procesu wywiódł pozwany.

Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie:

1) art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew treści dokumentów, w szczególności poprzez pominięcie istotnej kwestii, iż do wystawionej przez powoda w dniu 26 lipca 2019 roku faktury VAT nr (...) na kwotę 81,81 złotych z terminem płatności 4 września 2019 roku zostały wydane dwie faktury korygujące – pierwsza faktura VAT korekta nr (...) z dnia 6 sierpnia 2019 roku, zwiększająca należność na kwotę 106,32 złotych oraz druga faktura VAT korekta numer (...) z dnia 28 października 2019 roku, zmniejszająca należność na kwotę 81,81 złotych;

2) art. 451 k.c. w związku z art. 58 k.c. poprzez uznanie za ważne i skuteczne dokonanie przez powoda zarachowania tylko części wpłaty (870,48 złotych) na poczet faktury VAT nr (...) z dnia 26 czerwca 2019 roku – z dokonanej przez pozwaną wpłaty w wysokości 1.396,95 złotych w dniu 20 grudnia 2019 roku;

3) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydania zaskarżonego wyroku, a polegający na przyjęciu, iż strona pozwana nie dokonała płatności za dochodzone pozwem faktury, gdy tymczasem z oświadczenia pozwanej złożonego w sprzeczności od nakazu zapłaty w trybie art. 451 § 1 k.c. wynika jednoznacznie, że dokonana w dniu 20 grudnia 2019 roku wpłata w wysokości 1.396,95 złotych pokrywała wszystkie należności główne z wszystkich faktur;

4) art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez:

a) brak wskazania w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w zakresie, w jakim sąd uznał, że pozostała niezapłacona przez pozwaną należność w wysokości 21,60 złotych za fakturę VAT nr (...) z dnia 26 czerwca 2019 roku mimo, że we wcześniejszej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku wskazuje, że należność z tej faktury w wysokości 892,08 złotych została pokryta z wpłaty pozwanej dokonanej w dniu 20 grudnia 2019 roku w wysokości 1.396,95 złotych;

b) brak wskazania w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w zakresie sposobu zaliczenia dokonanej przez pozwaną zapłaty w kwocie 1.396,95 złotych na należności z pozostałych faktur przedstawionych w pozwie.

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżący wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

a) oddalenie powództwa w całości;

b) zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu poniesionych przez pozwaną kosztów procesu w pełnej wysokości w postępowaniu przed Sądem I instancji;

2) ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

3) zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest o tyle zasadna, że skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku, choć nie wszystkie jej zarzuty zasługują na uwzględnienie.

Na wstępie zaznaczyć należy, że przedmiotowa sprawa podlegała rozpoznaniu w trybie uproszczonym.

Wobec faktu, że ani w apelacji ani w odpowiedzi na apelację strony nie złożyły wniosku o przeprowadzenie rozprawy, Sąd Okręgowy uznając, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, rozpoznał apelację na posiedzeniu niejawnym (art. 374 k.p.c.).

Idąc dalej wskazać trzeba, że w myśl art. 505¹³ § 2 k.p.c., jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, to uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Wreszcie zaznaczyć trzeba, że apelacja w postępowaniu uproszczonym ma charakter ograniczony, a celem postępowania apelacyjnego nie jest tu ponowne rozpoznanie sprawy, ale wyłącznie kontrola wyroku wydanego przez sąd I instancji w ramach zarzutów podniesionych przez skarżącego. Innymi słowy mówiąc, apelacja ograniczona wiąże sąd odwoławczy, a zakres jego kompetencji kontrolnych jest zredukowany do tego, co zarzuci w apelacji skarżący. Wprowadzając apelację ograniczoną, ustawodawca jednocześnie określa zarzuty, jakimi może posługiwać się jej autor i zakazuje przytaczania dalszych zarzutów po upływie terminu do wniesienia apelacji – co w polskim porządku prawnym wynika z art. 505⁹ § 1¹ i 2 k.p.c. (tak w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC Nr 6 z 2008 r., poz. 55). Tym samym w ramach niniejszego uzasadnienia poprzestać należy jedynie na odniesieniu się do zarzutów apelacji, bez dokonywania analizy zgodności zaskarżonego rozstrzygnięcia z prawem w pozostałym zakresie.

W świetle powyższych uwag wywiedziona w sprawie apelacja jest o tyle zasadna, że skutkuje koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku choć z nieco innych przyczyn niż wskazano w apelacji. Powództwo winno bowiem ulec oddaleniu jako nieudowodnione.

Osią sporu jaki strony prowadziły przed Sądem I instancji nie były kwestie związane z płatnościami dokonywanymi przez stronę pozwaną, gdyż te zostały wykazane dokumentami, lecz sposób zaliczania tych wpłat na należności powoda.

Rzecz jednak w tym, że prezentowane w tym zakresie stanowiska stron procesu jak i Sądu Rejonowego muszą być uznane za błędne.

Przypomnieć bowiem należy, że dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego

długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne (art. 451 § 1 k.c.).

Jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu (art. 451 § 2 k.c.).

W braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych - na poczet najdawniej wymagalnego (art. 451 § 3 k.c.).

Oczywiście uregulowanie zawarte w art. 451 k.c. ma charakter dyspozytywny (wyr. SN z 6.5.2004 r., II CK 252/03, Legalis; W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, Zobowiązania, s. 311; R. Kolano, Zarachowania wierzytelności, s. 27; A. Rapała, w: Habdas, Frasz, Komentarz KC, t. III, 2018, s. 771; Z. Kuniewicz, Wybrane problemy, s. 294). Wierzyciel z dłużnikiem mogą jeszcze przed spełnieniem świadczenia umówić się, w jaki sposób będzie zarachowana określona płatność (wyr. SN z 16.2.2012 r., IV CSK 233/11, B. (...), Nr 3; wyr. SA (...) z 30.10.2013 r., I ACa 489/13, L.; wyr. SA (...) z 30.1.2015 r., VI ACa 443/14, L.). Dopiero w braku takiego porozumienia należy postępować zgodnie z art. 451 k.c.. Przepis ten ma zatem zastosowanie jedynie wówczas, gdy umowa stron nie reguluje inaczej kwestii zaliczania świadczeń, zgodna wola stron wyprzedza bowiem reguły interpretacyjne określone w art. 451 k.c. (wyr. SN z 21.6.2007 r., IV CSK 95/07, L.; wyr. SN z 16.2.2012 r., IV CSK 233/11, B. (...), Nr 3; wyr. SA (...) z 28.7.2016 r., I ACa 127/16, L.; wyr. SN z 17.11.2016 r., IV CSK 57/16, L.).

W realiach przedmiotowej sprawy nie zostało jednak wykazane aby umowa stron regulowała powyższą kwestię, dlatego też zastosowanie znajdują regulacje ustawowe.

W świetle zaś regulacji przepisu art. 451 k.c. nie sposób przyjąć aby którakolwiek ze stron złożyła skuteczne w rozumieniu tegoż przepisu oświadczenie o zaliczeniu dokonywanych wpłat na poczet określonego długu.

Należy bowiem wskazać, że uprawnienie do złożenia powyższych oświadczeń ma charakter ograniczony czasowo.

Art. 451 § 1 k.c. chroni przede wszystkim interes dłużnika i dlatego jemu w pierwszej kolejności przyznaje prawo decyzji w kwestii sposobu zarachowania spełnianego świadczenia. Może on przy spełnieniu świadczenia, najpóźniej jednak zanim wierzyciel dokona stosownego zarachowania, wskazać dług, który zamierza zaspokoić.

Jeżeli dłużnik nie wskaże, który z długów chce zaspokoić, wówczas uprawnienie to przechodzi na wierzyciela. Może on zarachować otrzymane od dłużnika świadczenie na poczet któregośkolwiek z długów według swego uznania i wydać dłużnikowi stosowne pokwitowanie. Oświadczenie o zarachowaniu wierzyciel może złożyć najwcześniej z momentem rozpoczęcia przez dłużnika spłaty długu, a najpóźniej niezwłocznie po spełnieniu świadczenia (wyr. SA Poznań z 9.1.2014 r., I ACa 1143/13, Legalis; wyr. SA Białystok z 29.6.2016 r., I ACa 158/16, Legalis; Z. Gawlik, w: Kidyba, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2014, s. 559; M. Lemkowski, Odsetki cywilnoprawne, s. 190–191; A. Rapała, w: Habdas, Frasz, Komentarz KC, t. III, 2018, s. 772; Z. Kuniewicz, Wybrane problemy, s. 298; w wyr. z 27.11.2002 r., I CKN 1331/00, SN stwierdził, że pokwitowanie wierzyciela wskazujące na sposób zarachowania zapłaty dłużnik powinien otrzymać natychmiast). W każdym razie w doktrynie i judykaturze przyjmuje się, że pomiędzy spełnieniem świadczenia przez dłużnika, który nie wskazał sposobu zarachowania, a wystawieniem przez wierzyciela pokwitowania, powinno zachodzić bezpośrednie następstwo czasowe; w przeciwnym wypadku należy przyjąć, że żadna ze stron nie skorzystała z możliwości wyboru sposobu zarachowania (wyr. SN z 16.1.2015 r., III CNP 1/14, MoPrBank 2016, Nr 3, s. 66; wyr. SN z 17.11.2016 r., IV CSK 57/16, Legalis; por. F. Zoll, w: System PrPryw, t. 6, 2018, s. 1104).

Ta ostatnia sytuacja zachodzi w realiach przedmiotowej sprawy. Ani bowiem dłużnik przy spełnieniu świadczenia ani też wierzyciel niezwłocznie po otrzymaniu świadczenia nie złożyli oświadczeń o dokonaniu zaliczenia. Wobec powyższego zaś ich późniejsze, składane w toku niniejszego procesu, oświadczenia w tym przedmiocie, pozbawione są skutków prawnych.

Zasadniczo bowiem niedokonanie wyboru przez dłużnika w chwili realizacji świadczenia i bierność wierzyciela w kwestii zarachowania, nie uprawnia już dłużnika do dokonywania w dalszym ciągu wyboru, na poczet którego długu chce zaliczyć swoje świadczenia (tak wyr. SA (...) z 16.11.2011 r., V ACa 570/11, OSA 2012, Nr 9, poz. 26).

Wobec tego więc, że żadna ze stron nie złożyła oświadczenia co do sposobu zarachowania płatności, dokonane świadczenie powinno być zaliczone zgodnie z dyspozycją art. 451 § 3 k.c., a więc przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet długu najdawniej wymagalnego. W przypadku równorzędności długów wymagalnych należy zaliczyć świadczenie w odpowiedniej proporcji na poczet każdego z tych długów (wyr. SN z 27.11.2002 r., I CKN 1331/00, Legalis; Radwański, Olejniczak, Zobowiązania, 2014, s. 326; F. Zoll, w: System PrPryw, t. 6, 2018, s. 1106; W. Popiołek, w: Pietrzykowski, Komentarz KC, t. II, 2021, art. 451, Nb 8). Jednakże i w tym przypadku wierzyciel ma prawo do zaliczenia dokonanego świadczenia przede wszystkim na zaległe należności uboczne (R. K., Zarachowania wierzytelności, s. 29).

Rzecz jednak w tym, że zaofiarowany przez powoda materiał dowodowy nie daje podstaw do oceny w świetle przepisu art. 451 § 3 k.p.c.. Powód nie wskazał bowiem czy poza wierzytelnościami dochodzonymi w toku niniejszego procesu przysługują mu wobec pozwanego inne wymagalne długi. Nawet jeśli nie przysługują nie wypowiedział się czy dokonał zaliczenia dokonywanych wpłat na zaległości uboczne czy też nie.

W efekcie prowadzi to do nieudowodnienia dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy uznał, że apelacja strony pozwanej jest zasadna i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok.

Wskutek zmiany przedmiotowego rozstrzygnięcia koniecznym jednak było poczynienie zmian w orzeczeniu na korzyść pozwanej i zasądzenie na jej rzecz od przegrywającego powoda kosztów procesu w kwocie 1.800 zł, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.. Na kwotę tę składa się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej w kwocie 270 złotych, ustalone na podstawie § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zmianami).

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, określoną w art. 98 § 1 i 3 k.p.c.. Z tych też względów od powoda, który przegrał postępowanie apelacyjne w całości, na rzecz pozwanej zostały zasądzone jego koszty, na które złożyły się: wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego w kwocie 120 złotych ustalone na podstawie w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zmianami) i opłata od wniosku o uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego w kwocie 100 złotych.